

אמון הציבור ב"בחירות חופשיות והוגנות"

נובמבר 2025

עמית אשר, מתמחה במכון לחירות ואחריות

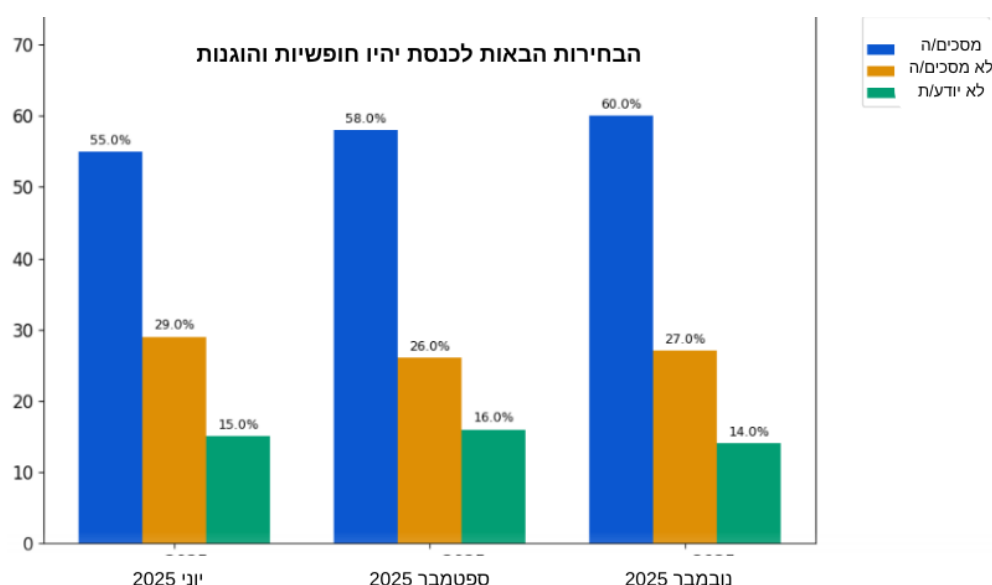
ממצא מרכזי:

נתוני הסקרים בין יוני לנובמבר 2025 מצביעים על מגמה מעורבת: מצד אחד, נרשמה עלייה הדרגתית של כ-5 נקודות אחוז באמון הכללי בטוהר הבחירות (מ-55% ל-60%). מצד שני, ניתוח הנתונים על פי חלוקה פוליטית מלמד כי עלייה זו נובעת כמעט באופן בלעדי מהתחזקות האמון בטוהר הבחירות בקרב מצביעי הקואליציה. העובדה שארבעה מכל עשרה ישראלים (כ-40%) עדיין אינם משוכנעים שהבחירות יהיו חופשיות והוגנות, מהווה תמרור אזהרה ליציבות הדמוקרטיה וללגיטימיות של תוצאות הבחירות העתידיות.

אמון במבחן הדמוקרטיה:

לאורך התקופה הנסקרת, ניכר שיפור מתון באמון הציבורי בטוהר הבחירות (הסכמה שעלתה מ-55% ל-60%). עם זאת, מבט על חצי הכוס הריקה מגלה כי שיעור הספקנים נותר גבוה באופן חריג עבור דמוקרטיה מבוססת. מצב בו כ-40% מהציבור אינם נותנים אמון מלא בהגנות ההליך הדמוקרטי (המורכבים מלא-מסכימים ומתלבטים), מהווה סיכון ממשי ללגיטימיות של תוצאות האמת וליכולת המערכת הפוליטית להגיע להכרעה מוסכמת. רמות חוסר אמון כאלו אינן מאפיינות דמוקרטיות ליברליות יציבות, אלא מזוהות עם תהליכי נסיגה דמוקרטית.

כך למשל, נתוני מכון המחקר הבינלאומי V-Dem מצביעים על כך שערעור שיטתי על טוהר הבחירות מצד אליטות פוליטיות הוא אחד המנבאים החזקים ביותר לשחיקה דמוקרטית, כפי שנראה במדינות כמו הונגריה, ברזיל והודו¹. (V-Dem Institute, 2024). **הרטוריקה של האליטות חלחלה לציבור הרחב ותרגמה את המחלוקת הפוליטית לחוסר אמון מוסדי**. העובדה ששיעור ניכר מהציבור הישראלי מאמץ עמדה ספקנית זו, מעידה כי ישראל חשופה לתהליכים דומים שבהם האמון בכללי המשחק הופך לכלי ניגוח פוליטי, במקום לשמש כתשתית הסכמית יציבה.

¹ V-Dem Institute. (2024). *Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot*. University of Gothenburg https://www.v-dem.net/documents/43/v-dem_dr2024_lowres.pdf

הסיפור המרכזי של הנתונים אינו העלייה הכללית, אלא הפיצול המובהק בין קבוצות ההצבעה:

בקרב מצביעי הקואליציה נרשם זינוק משמעותי של 9 נקודות אחוז באמון (מ-71% ל-80%). ניתן להעריך כי עלייה זו נובעת מהתאמה בין הזהות הפוליטית של השלטון לבין תפיסת הלגיטימיות של המוסדות המנוהלים על ידו. מנגנון זה, מניח כי מצביעי המחנה השולט נוטים להסיר את חשדנותם כלפי מנגנוני המדינה מתוך תפיסה שהמערכת משקפת כעת את רצונם וערכיהם, ולכן הסיכוי להטיה מכוונת נגדם פוחת. ככל שהמערכת הפוליטית נתפסת ככזו המשקפת את ערכי המחנה, כך עולה הלגיטימציה שמעניקים מצביעיו למנגנונים המדינתיים.

לעומת זאת, בקרב מצביעי האופוזיציה נרשמה יציבות כמעט מוחלטת ברמת אמון נמוכה יחסית (סביב 58% לעומת 70-80% בקואליציה). מעבר לשתי הקבוצות הללו, חשוב להתייחס לקבוצה שלישית של מצביעים שאינם מזוהים עם שני המחנות ובכלל מצביעי מפלגות שלא עברו את אחוז החסימה (בעיקר בל"ד ומרצ אשר יחד מהווים כמעט 7 מנדטים), אנשים חסרי זיקה מפלגתית וכאלו שלא הצביעו בבחירות הקודמות (בעיקר צעירים). קבוצות אלו מפגינות את שיעורי האמון הנמוכים ביותר בטוהר הבחירות, ובכך הן מושכות את הממוצע הכללי כלפי מטה. למעלה מ-40% ממחנה האופוזיציה, ושיעורים גבוהים בהרבה בקרב קבוצות הקצה והחברה הערבית, אינם נותנים אמון בהליך הדמוקרטי. נתון זה מדגיש כי חוסר האמון אינו רק נחלת המחנה הפוליטי היריב, אלא הוא עמוק ורחב במיוחד בקרב מי שחשים מודרים מהמערכת המוסדית ככלל.

ניתוח:

הממצאים מצביעים על "אמון מותנה פוזיציה". כלומר, האמון במנגנוני הדמוקרטיה אינו נתפס כערך אובייקטיבי-מוסדי, אלא מושפע משאלת הזהות של הגורם האוחז בהגה השלטון. חוסר האמון העמוק והיציב של מצביעי המפלגות שלא בשלטון, מעיד על חשש מובנה מפני הטיה של כללי המשחק, דבר המגביר את הקיטוב הפוליטי ועלול להקשות על קבלת הכרעת הבוחר כסופית ולגיטימית.

לסיכום:

העלייה באמון הכללי היא סימן מעודד, אך היא מסתירה תחתיה שסע פוליטי עמוק. ללא בניית אמון חוצה מחנות במוסדות המנהלים את הבחירות, ישראל עלולה למצוא את עצמה במשבר בהשתתפות בבחירות (לא ישתתפו אם יאמינו שלהצבעה אין תוקף) ובלגיטימציה ציבורית לתוצאות הבחירות (במידה ותוצאות הבחירות יהיו צמודות או שנויות במחלוקת). האחריות על חיזוק האמון בהליך הבחירות מוטלת על הממשלה- לדאוג שלא תהיה הטיה וגם שהציבור ייתן אמון בהליך דמוקרטי.

